

TERMINOLOGIA PORTULUI POPULAR DIN ZONA CODRULUI

Drd. Andreea-Larissa IRIMEȘ (DOMUȚA)
Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

Abstract: *In the article we propose, we intend to refer to the way of making the traditional costumes in the Codru Area, but an analysis of its terminology. The region we are referring to is located northwest of the country, on either side of the Făget forest (that is also called Codru's peak), comprising the north of Sălaj county, the SW of Maramures county and the SE of Satu Mare county. The delimitation is an ethnographic one. This research aims to create an image of the life, culture and the languages of these lands; a life in which clothing, traditions and language are defining features for shaping the personalities of these people. Most of them are elderly people, because today very few young people find their purpose in rural life. However, those born here always return to the codrenian villages of their childhood to rediscover their identity. Following a complex field research process, in which we followed the characteristics of this dialect, we decided to offer more attention to the terminology of the traditional clothing of this area, a very important element in preserving the national identity. The traditional Romanian costume is different depending on the ethnographic area or region it refers to, but each one has something spectacular and carries a story, historical and cultural explanations. The popular codrenian costume was made by women, by hand, all its components being made at home. Even the cloth was woven during the war, made of hemp or linen, a process in which the codren took part, from their cultivation to obtaining the fabrics. The codrenians keep these ancestral vestments with sanctity, wear them with pride at cultural events and talk about them as a treasure handed down from generation to generation.*

Keywords: *dialect, terminology, traditional costumes, Romanian traditions, identity*

1. Portul popular codrenesc – un tezaur transmis din generație în generație

Alături de Culmea Codrului, un loc aparte în relevarea identității codrenilor îl ocupă etnografia: portul popular, graiul, șurile cu specific codrenesc și *danțu la șură*, folclorul, tradițiile și obiceiurile.

Studiile etnolingvistice arată că, în perioada postdecembristă, interesul românilor pentru folclor și portul popular era într-un ușor declin, din cauza contextului social-politic care-și punea amprenta asupra poporului român. Cu toate acestea, la începutul mileniului al III-lea, oamenii au început să-și revalorizeze obiectele folclorice moștenite, portul, tradițiile sau graiul specific zonei etnografice. Așa stau lucrurile și în sfera filologiei, în cazul de față, în domeniul dialectologiei, unde s-au înregistrat tot mai multe preocupări pentru aceste aspecte de ordin cultural. „Unele dintre aceste informații pot fi recuperate prin parcurgere atentă a publicațiilor sau a studiilor de odinioară, care

ne ajută să înțelegem mult mai bine nu numai care erau sferile de interes ale intelectualilor, ci și cum aceștia reușeau să-și impună propriile idei.”¹

Chiar dacă toate acestea nu se mai regăsesc în aceeași măsură ca în veacurile trecute, totuși, codrenii păstrează, încă, vii amintirile strămoșilor și transmit din generație în generație tezaurul lor: straie populare vechi de sute de ani, graiul codrenesc, *dantu la șură* organizat și în zilele noastre în unele localități (Soconzel, Băița de sub Codru), bisericile de lemn – majoritatea restaurate, unele tradiții și obiceiuri specifice fiecărei localități, cântece și zicători transmise prin viu grai sau publicate în monografiile dialectale.

Pe parcursul unor anchete dialectale², am putut observa mândria și grija cu care oamenii locului își păstrează în *lădoaie* zestrea primită de la strămoși: *șterguri*³, *țoale*, *lipideauă*, *peretare*, *lătunoaie*, fețe de masă, suluri de pânză țesută, *citcă*, *fețe de perini* și *dricare* sau saci din cânepă, utilizați pentru depozitarea cerealelor. Momentul în care codreanul își deschide lada cu zestre pare unul sacru, desprins din eternitate. Se poate citi, cu ușurință, pe fața acestor oameni, emoția și satisfacția pe care o resimt, ori de câte ori au ocazia să își admire sau să își expună aceste bunuri neprețuite, o parte din sufletul și munca strămoșilor.

Astfel, în articolul pe care îl propunem, am ales ca, din specificul acestei zone etnografice, să abordăm caracteristicile graiului prin prisma terminologiei portului popular, precum și etapele de realizare ale acestuia, de la semănatul cânepii până la obținerea componentelor vestimentare realizate din pânză.

Pentru realizarea unui studiu cât mai relevant, am selectat informatori din localități codrenești ce aparțin celor trei județe: Sălaj, Satu Mare și Maramureș. Mai mult, după cum afirma și Rozalia Colciar, „datele din textele dialectale culese prin metoda anchetei pe teren nu pot avea același grad de relevanță ca și datele obținute prin conversațiile spontane.”⁴ În acest sens, deși am inițiat conversații dirijate, am urmărit îndeaproape și caracteristicile graiului codrenesc din perspectiva conversațiilor spontane.

2. Etapele confecționării portului popular

În trecut, portul popular era confecționat de femei, în casă, din pânză țesută la război. Aceasta era făcută din cânepă, dar se utiliza, într-o mai mică măsură, și inul, iar mai târziu, firul din bumbac.

Procesul de obținere a pânzei din cânepă era unul lung și complex. Primăvara se semăna cânepa – care era de două tipuri: de vară și de iarnă. După ce creștea, o parte rămânea *de sămânță*, iar cealaltă parte se alegea și se culegea în snopi legați. Apoi se lăsa la topit, în vale, aproximativ trei săptămâni, după care se spăla foarte bine în apă. Se

¹ Adrian Chircu, *O radiografie a limbii române de la începutul secolului al XX-lea (I.N. Lahovary – Cum s-a stricat limba românească)*, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica*, 21, tom 1, 2020, p. 218-219.

² Andreea-Larissa Irimeș Domuța, *Ancheta dialectală preliminară a zonei Codru*, în *Annales Universitatis Apulensis, Series Philologica*, 21, tom 1, 2020, p. 274-284.

³ Menționez că am redat majoritatea termenilor specifici portului popular în graiul local.

⁴ Rozalia Colciar, *Textul dialectal din perspectivă pragmatică*, în Iulian Boldea (coord.), *The Proceedings of the "European Integration – Between Tradition and Modernity" Congress*, 2, Târgu Mureș, Editura Universității „Petru Maior” 2007, p. 233.

usca, se melița sau se zdrobea cu *zdrobditorul*, se trăgea prin *hecelă*, adică se peria. Se obțineau, astfel, *câlțul* și *fuiorul*. Ambele se torceau cu *moșina de tors*, însă, din *câlț*, rezulta o țesătură mai groasă și rigidă, folosită la confecționarea sacilor de cereale, iar din *fuior*, o pânză mai subțire și fină, utilizată, în special, la confecționarea hainelor, dar și a prosoapelor sau a fețelor de masă. *Câlțul* și *fuiorul* se puneau pe *furcă*, de unde rezulta *urzeala* din care se făcea *urzitura*. În urma acestor etape, se obținea firul cu care se țesea în război și din care se făcea pânza. Procesul continua prin coaserea modelului, brodatul *ciurului* sau *împănarea* hainelor cu diferite motive florale, mai ales pe mâneci, la guler sau în partea de jos a *pindileului*.

Pânza sau hainele realizate din pânză se fierbeau în leșie, pe *talpa* casei, în ciubăr, se *lăiea cu maiu* pentru a le curăța sau pentru a le albi.

De obicei, hainele erau țesute la război în lunile de iarnă, deoarece aceasta era perioada în care femeile nu erau ocupate cu muncile câmpului. Ele se adunau în *clacă* sau *habă* (Sălaj)⁵ și lucrau atât ziua, cât și noaptea, povestind, rugându-se sau cântând. Numărul de costume populare pe care le deținea o fată sau un băiat reflecta atât starea materială a familiei din care provenea, cât și hărnicia fetei și a mamei fetei, deoarece, pentru confecționarea unui costum popular codrenesc, erau necesari mulți metri de pânză⁶.

În trecut, aceste straie codrenești erau realizate în casă din cauza condițiilor precare ale țăranilor români. Mai mulți informatori care au trăit în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial rememorează cu tristețe sărăcia și lipsurile pe care le simțeau. Mai târziu, costumele populare erau confecționate ca niște haine de sărbătoare pe care le purtau la diferite evenimente speciale sau la biserică. Tradiția, care se păstrează și astăzi în unele localități, era că, în ziua la Paște, toată lumea purta un costum popular nou. Cele femeiești aveau diverse broderii și imprimeuri florale, fiecare purtând marca originalității fetei sau a femeii care îl purta.

Codrenii își completează *lada cu zestre* moștenită, achiziționându-și haine populare, chiar și în prezent. Există, în mai multe localități codrenești, persoane iscusite care realizează costume populare specifice zonei. Chiar dacă în prezent nu se mai cultivă cânepa, mulți codreni își valorifică sulurile de pânză pentru a confecționa port popular pentru membrii familiei. În alte situații, costumele sunt realizate din pânză de bumbac achiziționată din magazinele de mercerie, dar păstrează, totuși, caracteristicile codrenești.

În subsidiar, menționăm că, după cum ne-a relatat doamna Malvina Madăr Iederan⁷ și după cum am putut observa și noi, hainele populare păstrate de mai multe decenii sunt, majoritatea, de mărimi mici, chiar dacă erau purtate de persoane adulte, dovadă că oamenii erau munciiți, iar condițiile de trai nu erau deloc ușoare.

⁵ Denisa-Maria Tout, *Unitate și diversitate în graiurile sălăjene* (teză de doctorat), Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, 2021.

⁶ Informațiile legate de procesul îndelungat al confecționării hainelor populare sau a altor obiecte realizate din pânză de cânepă ne-au fost furnizate de informatori care au trăit și au participat activ la aceste activități.

⁷ Malvina Madăr Iederan este o îndrăgită artistă de muzică populară, născută în satul Soconzel, comuna Socond. Casa în care a copilărit a transformat-o în muzeu și a devenit obiectiv turistic pentru cei care vizitează zona Codrului.

3. Terminologia portului popular

Costumul popular codrenesc este cel mai larg dintre toate zonele etnografice ale țării. Elementele care îl deosebesc de celelalte porturi populare românești sunt: *gacii* foarte largi, *cămeșile* bărbătești largi și albe (cu *bumbdi* albi sau negri), lăsate *slobode* peste gaci, *zadia dinainte* bărbătească și *clopurile* înalte, de paie, în care se aplică pene de păun sau fazan. Portul popular femeiesc nu are la fel de multe componente sui-generis. În trecut, și acesta se distingea prin simplitate și prin albul predominant, însă, odată cu trecerea timpului, femeile au început să-și personalizeze aceste piese populare cu diverse motive florale, fapt pentru care nu există o unitate a caracteristicilor acestuia. Ceea ce se păstrează, încă, este culoarea neagră a *zadiilor* pentru femeile măritate sau cele vârstnice, respectiv a culorilor vii pentru fetele tinere. În unele localități, se păstrează culoarea albă a *spăcelului*, iar în altele această piesă vestimentară este ornată cu diverse motive florale sau geometrice. Există, mai rar, și situații în care s-au moștenit doar anumite componente ale costumului popular codrenesc, iar restul, care lipsesc, sunt înlocuite cu altele ce prezintă caracteristici ale zonelor etnografice învecinate.

a. Elemente ale portului popular femeiesc

a.1. Spăcelul – este o cămașă femeiască ce cunoaște două variante: *spăcelul cu guler* și *spăcelul cu platcă*. Acesta este confecționat din două bucăți de pânză cusute pe mijlocul feței și al spatelui. Este încrețit la gât și piept, iar lungimea coboară mai jos de talie. Mâneca se termină în partea de jos cu o manșetă numită *pumnășel*, care se încheie cu *bumbdi*, de obicei negri, specifici zonei. Sub braț, *spăcelul* este lărgit cu un pătrățel de pânză numit *pui de spăcel* sau *foldaș*. *Gulerul*, *pumnășelul* și *mânecele* sunt ornate cu motive florale, numite *tărcături*. *Platca* reprezintă o bucată de pânză, în formă dreptunghiulară situată pe umeri și ornată, de asemenea, cu motive florale. Pe piept, pe umeri și la *pumnășei*, *spăcelul* are o broderie realizată manual, numită *ciur*. Mai târziu, această broderie era cusută la mașină.

În alte localități codrenești, *spăcelul* sau *cămeșe* este într-o singură culoare, albă, cu broderie și *citcă* la mâneci.

Pe lângă *spăcel*, mai există un alt tip de *cămeșe* femeiască codrenească, numită *vizitcă*. Aceasta nu este încrețită la gât sau piept, *mânecele* sunt drepte, fără *pumnășei*, având *citcă* pe lângă gât, în partea de jos și la mâneci. Un alt detaliu specific este prezența *prinsorilor* – model realizat în partea de jos, pe mâneci, la gât și piept.

a.2. Pindileul - reprezintă o altă piesă a costumului popular codrenesc, mai exact, o fustă foarte largă, cu pliuri, numite *pături*. Denumirea este specifică zonei, în alte părți fiind utilizat termenul *poale*. Pentru confecționarea acestuia se folosește foarte multă pânză, până la 3 metri. Partea de sus a *pindileului* este încrețită și prinsă de un brâu îngust. Cusătura este numită *rupturiță*. La fel ca *spăcelul*, unele *pindileauă* sunt doar albe, brodate cu *ciur* și cusute cu *citcă*, iar altele, tărcate la brâu și în partea de jos.

Din relatările doamnei Maria Ghiț, din satul Băița de sub Codru, aflăm că, la *danț*, fetele purtau câte trei *pindileauă*: unul strâmt, peste acesta puneau unul cu dantelă – care ieșea în evidență în timpul *danțului*, iar, pe deasupra, un *cearvarău* – *pindileul* foarte larg, ornat și acesta cu *ciur*, *citcă* sau *tărcături*.

a.3. Zadia dinainte sau șurțul – este o piesă indispensabilă a costumului popular femeiesc din zona etnografică Codru și se pune peste *pindileu*, în partea din față. La început, aceasta era confecționată din pânză albă de casă, iar, ulterior, predomina culoarea neagră, în special, la femeile în vârstă sau cele măritate. Însă, fetele nemăritate

își aleg, uneori, culori vii (roz, mov, verde, galben, albastru)⁸. În unele localități, aceasta este realizată cu multe pliuri.

a.4. Zadia în cap⁹ – este purtată doar de femeile în vârstă și cele măritate. Cu circa un secol în urmă, acestea erau albe, apoi, după ce a apărut tergalul, femeile își cumpărau de la târg zadii țâcate cu flori. Iarna, femeile poartă *zadie în cap de lână*, pentru a se proteja de frig și precipitații.

a.5. Zgarda – este un obiect de podoabă, fiind realizată manual, cu romburi și motive florale. Mărgelele erau cumpărate din târg, iar zgărzile erau făcute de fete și femei. Cele mai vechi și autentice sunt cele de culoare albă, apoi au apărut culorile naturale obținute din coji de ceapă și scoarța de copac, roșu-bordo și gri închis. Un detaliu codrenesc al acestora este fondul de culoare albă. Cele mai late, cu colțișori, cu *brezde* sau cu *cociorve*, se pun pe piept, câte trei sau patru. Dat fiind faptul că fetele tinere nu poartă zadii în cap, aceste zgărzi au rolul de a înfrumuseța și podoaba capilară. Împletitura capului la femeile din această zonă era, în trecut, unică în toată țara. *Fetele fecioare* își făceau împletituri cu colțișori, prinse cu niște agrafe improvizate, numite *cioante*. Numărul cozilor împletite era fără soț, apoi, aceste împletituri se prindeau într-un *conci* asemenei unei rozete solare. În jurul conciiului, se atașau zgărzi cu colțișori. Astăzi, fetele își aranjează părul în diferite cocuri și împletituri peste care atașează zgărzile codrenești, unele rămase moștenire, altele cumpărate de la persoane ce confecționează și în prezent astfel de podoabe.

a.6. Alte componente ale portului popular femeiesc

Pe lângă obiectele vestimentare menționate mai sus, portul popular codrenesc mai are și alte piese, a căror terminologie diferă în funcție de localitate sau, altele, care își păstrează în mod unitar denumirea. Astfel, pe sub *spăcel* și *pindileu*, unele femei purtau *combinău* – o cămașă strâmtă și mai lungă, iar, peste *spăcel* sau *cămeșe*, femeile au *laibăr*, *puslic* sau *ilic* – o vestă, în general, de culoare neagră. În picioare, femeile poartă, în prezent, pantofi, sandale sau cizme, în funcție de anotimp, însă, în trecut, acestea aveau *jumătăți*, adică sandale, sau *șapeici*, ghete de piele până la glezne. Acești papuci erau purtați doar la biserică, *la danț* sau la alte evenimente din viața omului, iar, în zilele obișnuite de muncă, erau înlocuiți de *optinci*.

b. Elemente ale portului popular bărbătesc

b.1. Cămeșe bărbătească – spre deosebire de *spăcelul* femeiesc, aceasta este cusută doar cu ață albă, fără alte culori. Pentru aceasta, se folosesc patru bucăți de pânză, două în față și două în spate. Mănecele sunt încrețite, prinse de umăr și de *pumnășei*, iar ornamentele de la umeri, piept și *pumnășei* sunt realizate, de obicei, cu *ciur* sau *pături*. Un detaliu specific codrenesc îl reprezintă *bumbdii* negri, care, totuși, nu apar pe toate *cămeșile* vechi, din cânepă, unele având nasturi albi.

b.2. Gacii – constituie piesa cea mai autentică a costumului popular codrenesc. Aceștia erau confecționați din 8 lați de pânză, fiind cei mai largi din toate zonele etnografice românești¹⁰. Gacii sunt albi, fără broderii, modele sau culori, iar partea de sus conține un tiv prin care se trage *brăcinarul*. Iarna, aceștia erau înlocuiți de *cioareci*,

⁸ Monica Simona Chita, *Ținutul Codrului – analiză regională*, Cluj-Napoca, editura Risoprint, 2018, p. 84.

⁹ În Soconzel se utilizează, frecvent, denumirea de *jolj în cap*.

¹⁰ Informație oferită de către subiecții anchețați.

pantaloni groși, din lână. Țesătura de lână se ducea la *zdrevine*, din 20 de metri de pânză rămânând doar jumătate din cantitate, deoarece se bătea la piuă, printr-o instalație cu ciocane acționate de apă. Se bătea atât de tare, încât nu trecea umiditatea prin ea, devenind impermeabilă. Mai târziu, cioarecii erau țărcați cu șnur negru pe lângă buzunare.

b.3. Clopul – este un accesoriu nelipsit din ținuta unui codrean. Este mai înalt decât în alte zone etnografice și se purta vara, având aplicate, ca simbol caracteristic zonei, pene de păun sau fazan. Acesta releva situația materială a persoanei care îl purta. Iarna, codrenii purtau *cușmă* de culoare neagră, confecționată din lână de oaie.

b.4. Șurțul înainte – de culoare albă, pe care îl purtau mai ales la muncile câmpului. Peste șurț, în partea stângă, tinerii aveau atașată o batistă care semnifică fecioria bărbatului. După ce își cerea în căsătorie iubita, batista era dăruită acesteia, care o păstra la mână în timpul *danțului* de la șură. Acesta era simbolul că fata era deja cerută în căsătorie, astfel că ceilalți feciori nu o mai puteau invita la dans și nu o mai puteau *iui*¹¹.

b.5. Alte componente ale portului popular bărbătesc

Pe lângă elementele de bază ale portului popular bărbătesc menționate mai sus, acesta mai conține și alte piese vestimentare ale căror caracteristici se regăsesc și în alte zone etnografice. Astfel, peste *cămeșe*, se poartă *laibărul*, din pânză sau catifea neagră, iar în anotimpul rece, *guba* – o haină groasă, foarte călduroasă, făcută pentru sezonul rece și realizată din lână de oaie, țesută în război. În Soconzel, s-a utilizat denumirea de *șopă de cioarec*, fiind, de asemenea, un echivalent al unei haine groase, de iarnă, asemenea *gubei*. Un alt sinonim întâlnit mai ales în Sălaj și Satu Mare este termenul *bondă*. *Tisăul* nu reprezintă un element specific codrenesc, cămașa bărbătească purtându-se *slobodă*, fără cingătoare. Totuși, în Urmeniș, Ionuț Uivaroi, un tânăr interpret de muzică populară și conservator al portului popular codrenesc, a menționat și *tisăul* ca parte componentă a acestui port, ca mai apoi să aflăm că acesta era deținut, în unele zone, doar de bărbații proveniți din familiile înstărite.

În prezent, codrenii poartă, la fel ca în trecut, *cizme de box* atunci când îmbracă costumul popular, *optincile* fiind foarte rar întâlnite, doar ca obiecte de muzeu. În unele situații, la diverse evenimente, cei care nu dețin un costum popular întreg poartă doar *cămeșe*, ca un simbol de apartenență la această zonă, *gacii* și *cămeșe* fiind înlocuite cu pantaloni de stofă și pantofi.

c. Alte comori conservate de codreni

Pe lângă terminologia componentelor costumului popular, am mai identificat o serie de cuvinte ce denumesc alte obiecte realizate din pânza de cânepă. Astfel, lădoaiile cu zestre ale codrenilor mai conțin fețe de masă, *lipideauă* – cearșafuri, fețe de *perini*, *peretare* – țesături de diverse forme și dimensiuni, ornamentate cu motive florale sau peisaje și expuse pe pereții caselor, *șterguri* - cf. DRAM., *ștergură,-i* (ștergar, ștergător), s.f. – 1. Prosop; ștergură de obraz; se țese din cânepă, cu zimțișori la capete. 2. Piesă textilă de mari dimensiuni, țesută în patru

¹¹ Prin iuituri, în danțul la șură, băieții cochetau cu fetele. Iuiturile reprezintă niște versuri cântate la horă sau nunți, cu scopul de a stârni amuzamentul sau de a atrage atenția unei anumite persoane.

ite, ornamentată cu motive geometrice sau florale; se atârnă la icoane sau blide [...] ¹². Termenul *lătunoaie*, întâlnit, cu precădere, în partea sud-vestică a zonei Codru, reprezintă niște țesături ornamentate, de obicei, manual, ce se atârnă la uși, în interiorul camerelor. Totuși, cf. DRAM, *lătunoi, lătunoaie*, s.n. – 1. Răritură în pânza ce se țese manual, produsă de fierele rupte ale urzelii [...]. ¹³ Suntem de părere că acest termen a fost întrebuițat cu o altă explicație semantică față de cea oficială, bazându-ne pe derivarea etimologiei *latură* cu sufixul *-oaie*. Explicația ar fi că, așa cum am menționat anterior, aceste țesături se atârnă pe laturile ușii.

4. Concluzii

Sustenabilitatea trăinicieii costumului popular se datorează acestui lung proces de realizare, detaliat în prima parte a lucrării. Populația era săracă, astfel că oamenii apreciau efortul depus pentru obținerea acestor țesături și le păstrau cu grijă pentru a putea fi utilizate cât mai mult și transmise generațiilor următoare. Chiar și astăzi, costumul popular a rămas un dar inalienabil, o zestre de neprețuit, oamenii purtându-l și păstrându-l cu sfințenie în amintirea sudorii muncii străbunilor.

Terminologia acestor piese este, în mare parte, unitară. Am întâlnit în toate localitățile anchetate termenii: *spăcel, ciur, pumnășei, zadie, pindileu, gaci, cămeșe, clop, cușmă, optinci*, însă alți termeni cunosc o serie sinonimică: cuvântul *jumătăți* a fost semnalat în localitatea Urmeniș ca sinonim al pantofilor, în Băița de sub Codru, sinonim pentru sandale, iar, în alte localități, o variantă a papucilor. Un alt exemplu, demn de menționat, ar fi termenul *zadie*. În majoritatea localităților, este cunoscut sub cele două sensuri, șorț și năframă, altminteri, în localitatea Corund, este utilizat doar cu primul sens. Cuvântul *cearvarău* a fost întâlnit în localitatea Băița de sub Codru, iar dantela realizată manual este cunoscută atât sub denumirea de *citcă*, cât și *cipcă*. Pentru haina groasă, din lână, am întâlnit diverși termeni ce denumesc același obiect: *gubă, bondă, șopă*.

Sinergia trecutului cu prezentul se remarcă prin păstrarea portului popular de către codreni, care, în prezent, este completat și cu alte piese vestimentare sau accesorii moderne. În acest sens, putem menționa coafurile moderne, spăcelele realizate din pânză achiziționată din mercerii, ce păstrează, totuși, specificul codrenesc și, nu în ultimul rând, sandalele sau pantofii cu toc. Alteori, codrenii care nu dețin toate componentele unui costum popular, poartă doar ia, spăcelul sau cămașa ca un simbol în amintirea vremurilor străbunilor, vremuri ce nu vor apune prea curând în inimile lor.

Cele mai pregnante fenomene lingvistice pe care le-am observat sunt palatalizarea, suprimarea articolului hotărât enclitic *l*: *spăcelu, pindileu, șurțu, ilicu* etc. sau formarea conjunctivului prezent cu conjuncția subordonatoare *și*: *și merem, și facem* etc. Am constatat că în zona Codrului se conservă, într-o mare măsură, pe lângă portul popular, și graiul, aspect pe care intenționăm să îl prezentăm într-o lucrare următoare cu exemple de transcriere fonetică.

¹² Dorin Ștef, *Dicționar de regionalisme și arhaisme din Maramureș*, Baia Mare, Editura Ethnologica, 2011, p. 165.

¹³ *Ibidem*, p. 100.

Bibliografie*a) Studii și articole:*

- CARAGIU MARIOȚEANU, Matilda, *Compendiu de dialectologie română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975.
- CHIRCU, Adrian, *O radiografie a limbii române de la începutul secolului al XX-lea (I.N. Lahovary – Cum s-a stricat limba românească)*, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica*, 21, tom 1, 2020, p. 218-219.
- CHITA, Monica Simona, *Ținutul Codrului. Analiză regională*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2018.
- COLCIAR, Rozalia, *Textul dialectal din perspectivă pragmatică*, în Iulian Boldea (coord.), *The Proceedings of the "European Integration – Between Tradition and Modernity" Congress, 2*, Târgu Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2007, p.233.
- COTEANU, Ion, *Elemente de dialectologie a limbii române*, București, Editura Științifică, 1961.
- IRIMEȘ DOMUȚA, Andreea-Larissa, *Ancheta dialectală preliminară a zonei Codru*, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica*, 21, tom 1, 2020, p. 274-284.
- MARIN, Maria et alii, *Grauirile din Sălaj*, București, Editura Academiei Române, 2017.
- RUSU, Valeriu (coord.), *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1984.
- TOUT, Denisa-Maria, *Unitate și diversitate în graiurile sălăjene* (teză de doctorat), Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, 2021.

b) Atlase și dicționare:

- ALR I,II – Atlasul Lingvistic Român*, publicat de Muzeul Limbii Române din Cluj, sub conducerea lui Sextil Pușcariu: ALR I. Volumele I-II, de Sever Pop; ALR II. Volumul I și supliment de Emil Petrovici, Cluj, 1938 (ALR I, Volumul I), Sibiu-Leipzig, 1942 (ALR I, Volumul II), Sibiu-Leipzig, 1940 (ALR II, Volumul I), Sibiu-Leipzig, 1942 (ALR II, Supliment).
- ALRR-Maramureș – Atlasul Lingvistic Român pe Regiuni. Maramureș*. Volumele I-IV, de Petru Neiescu, Grigore Rusu și Ionel Stan, București, Editura Academiei Române, 1969-1977.
- Chestionarul Atlasului Lingvistic Român I*, elaborat, în cadrul Muzeului Limbii Române, sub conducerea lui Sextil Pușcariu, de Sever Pop și editat, în cadrul Institutului de Lingvistică și Istorie Literară, de Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza, S. Vlad. Coordonator: I. Mării, Cluj-Napoca, Universitatea din Cluj, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară, 1989.
- Chestionarul Atlasului Lingvistic Român II*, elaborat, în cadrul Muzeului Limbii Române, sub conducerea lui Sextil Pușcariu, de Emil Petrovici și editat, în cadrul Institutului de Lingvistică și Istorie Literară, de Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza, S. Vlad. Coordonator: I. Mării, Cluj-Napoca, Universitatea din Cluj-Napoca, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară, 1988.
- DEX – Dicționarul explicativ al limbii române*, Dorin Ștef, București, Editura Academiei, 1975.
- DRAM – Dicționarul de regionalisme și arhaisme din Maramureș*, Baia Mare, Editura Ethnologica, 2011.